

આ પણે સતત ‘જો’ અને ‘તો’ની આરણ-કારણની દુનિયામાં પલાયનવાદના આધારે જીવીએ છીએ ક્યાં તો આપણે આચારનું નક્કરપણું ખોઈ બેઠા છીએ અથવા દરેક વાતમાં સંરક્ષણની દીવાલ રચવાની આપણને આદત પડી છે. જો હું આમ કરું, જો હું તેમ કરું આવા ‘જો’ અને ‘તો’ના સ્વાર્થના સરવાળા આપણે કરતાં રહીએ છીએ. ઘણીવાર આપણામાં સાચું સમજીને સાચું બોલવાની શક્તિ પણ નથી. આપણું મન આવા ‘જો’ અને ‘તો’ની મર્યાદામાં મહાલે છે, એનો આ પુરાવો છે. આમાંથી છૂટવાનો એક જ સરળ માર્ગ છે ‘સ્વ-પુરુષાર્થ’નો.

પુરુષાર્થ એ જીવનની પૂજા છે. ધરતી પણ ત્યારે જ ધન આપે છે જ્યારે ખેડૂત પુરુષાર્થ કરે છે. પુરુષાર્થ એટલે કમનની મહેનત નહીં, પુરુષાર્થ એટલે વેઠ ઉતારવી એમ પણ નહીં. પુરુષાર્થ તો સ્વેચ્છાએ સ્વીકારેલો મહેનતનો માર્ગ છે. પ્રમાણિકતા અને પરિશ્રમને નિકટનો સંબંધ છે. અપ્રમાણિક માણસ મહદઅંશે આળસુ હોય છે. સહેલાઈથી સુખ પ્રાપ્ત થાય તેની શોધમાં હોય છે. પરસેવાનો રોટલો મીઠો હોય છે. એમ કહ્યું છે તે ખોટું નથી. જીવનને જે લોકો જુગાર માને છે તે લોકો શરૂઆતથી જ દિશા ભૂલ્યા હોય છે. આપણે જેવા અક્ષરો વાંચીએ છીએ એના પરથી પોતાના જીવનની કિતાબ લખાય છે.

સત્ય કે વાસ્તવિકતાની ફળશ્રુતિ ભલે દુઃખ હોય, વ્યથા હોય પણ તેનો સ્વીકાર કરવાની આપણી અશક્તિ આપણને જિંદગીના અપમૃત્યુની દિશામાં જ દોરી જાય છે. ‘જો આમ થયું હોત તો’ એવી ઝંખના આપણા લથડતા મનનું નિવેદન છે. કાયાને કારાવાસમાં પૂરીને આપણે કર્મ સ્વાતંત્ર નહિ મેળવી શકીએ. વિચારના સંવેદન વિના અકર્મક જીવનના રોગી બનીને આપણે સતત વિચારોની વ્યાધિ વચ્ચે જીવીએ છીએ. જો આપણે આવા

‘જો’ અને ‘તો’ ને છોડો સ્વ-પુરુષાર્થ ને પકડો

જ્ઞાનામૃત

બ્રહ્માકુમાર અનિલ

નકારાત્મક વિચારોની વ્યાધિમાંથી છૂટવું હોય તો સમર્થ, સકારાત્મક વિચારોથી મન-બુદ્ધિ ઝોળી ભરવી પડશે અને નકારાત્મક વિચારોને ત્યજવા પડશે. ઈશ્વરીય જ્ઞાન અને યોગના અભ્યાસ દ્વારા આપણે સૌ જીવાત્માઓને પરમપિતા પરમાત્મા શિવ સાથે મન-બુદ્ધિનો તાર જોડવાથી સમર્થ સકારાત્મક વિચારોનો

પ્રવાહ મળતો અનુભવાશે. એટલે આપણા સ્વપુરુષાર્થમાં ઉત્તરો-ઉત્તર ઉન્નતિ થતી નજરે પડશે. જે આપણને આપણા જીવનમાં સુખ, શાંતિ અને આનંદનો અનોખો અનુભવ કરાવશે.

પુરુષાર્થથી સિદ્ધિના શિખરો સર કરવા હોય તો કરોળિયાનો દાખલો સામે રાખવો પડે. અનેક વાર

પડવા છતાં ઉપર ચડવાનો પ્રયત્ન કરનાર કરોળિયો જો નિરાશ થયો હોત, જો પુરુષાર્થ કરવાના વિચારોથી થાકી ગયો હોત તો સફળતાને વર્ષો ન હોત.

જો આપણે બુદ્ધિનો છેડો જ ગુમાવી બેસીએ તો પછી ‘જો’ અને ‘તો’ના તરણા સિવાય આપણી પાસે બીજો કોઈ સહારો રહેતો નથી. જેઓ સતત ભયની ખંડણી ભરીને પલાયનની પરાધીનતામાં જીવવાનું પસંદ કરે છે. તેઓ ‘જો અને તો’ ની તસ્કર વિધાના પરિણામથી છટકી શકતાં નથી. પણ આપણું લક્ષ્ય આયુષ્યનું શ્રાધ્ધ નહી પણ આનંદની ઉજાણી કરવાનું

જો હું આમ કરું, જો હું તેમ કરું આવા
‘જો’ અને ‘તો’ના સ્વાર્થના સરવાળા
આપણે કરતાં રહીએ છીએ. ઘણીવાર
આપણામાં સાચું સમજીને સાચું બોલવાની
શક્તિ પણ નથી

છે અને તેથી જ ‘જો અને તો’ ને મનની તીક્ષ્ણતાથી સતત ખંડિત કરતાં રહેવાનું છે.

સ્વપુરુષાર્થથી જ માનવી બુદ્ધિ અને હૃદયના અશ્વ પર સવારી કરી જીવનના રથને વિજયના પંથે દોડાવી શકે છે અને કયો માનવી સ્વપુરુષાર્થની પૂજા કરીને વિજયીના અશ્વ પર આરૂઢ થવા નહીં ઈચ્છતો હોય? કારણ કે સ્વપુરુષાર્થએ જીવનની પૂજા છે અને આવા જીવનની પૂજા એટલે પરમાત્મા શિવની પૂજા કરવા તુલ્ય છે. મિત્રો, ચાલો આપણે આપણા સ્વપુરુષાર્થથી આપણા રથને ‘જો અને તો’ ના પથરાળ રસ્તાઓને છોડીને આગળ વધારતાં રહીએ અને આ માર્ગ પર આપણા સહપરિવારને પણ આગળ વધારવા પ્રેરણાસ્રોત બનીએ એવી શુભ ભાવના સાથે ઓમશાંતિ...

ગુ જ્ઞાતીત જ્ઞાનનો પ્રકાશ પાથરીને હવે ભગવાન કૃષ્ણ તામસ કર્મના ત્યાગનો મર્મ સમજાવી રહ્યા છે.

જીવનમાં કર્મ કરવું એ દરેક માનવનો સ્વાભાવિક ધર્મ છે. મનુષ્ય કર્મ કર્યા વગર એક ક્ષણ પણ રહી શકતો નથી. પરંતુ દરેક કર્મની એક ગુણસ્વરૂપ પ્રકૃતિ હોય છે - સાત્વિક, રાજસિક અને તામસિક. એમાં તામસ કર્મ એ એવાં કર્મો છે, જે અજ્ઞાન, આળસ, અહંકાર અને અવિચારથી પ્રેરિત હોય છે. જે કર્મ મનુષ્યને અંધકાર તરફ દોરી જાય, આધ્યાત્મિક પતન કરાવે અને સદા દુઃખદાયી હોય, તે તામસ કર્મ કહેવાય છે.

ગીતા કહે છે કે જે કર્મ ‘પરિણામ, હાનિ, હિંસા અને સામર્થ્યના વિચાર કર્યા વગર કેવળ અજ્ઞાનમાંથી જન્મ્યા હોય તે તામસ કર્મ કહેવાય છે’. તામસ કર્મ એ અંધકારનું બીજ છે. જે વ્યક્તિ પોતાના સ્વાર્થ માટે બીજાને હાનિ પહોંચાડે છે, અયોગ્ય માર્ગ ચાલે છે, ખોટું બોલે છે, અસત્યને સાચું સાબિત કરવા પ્રયત્ન કરે છે કે પછી અન્યના દુઃખમાં આનંદ અનુભવે છે, તે તામસ પ્રવૃત્તિનો ભાગી બને છે. એવો મનુષ્ય ધીમે ધીમે મનની શાંતિ ગુમાવે છે, વિચારો હીન બને છે અને તેના અંતરમાં નિરાશા ઘર કરે છે. તામસ કર્મની અસર એટલી ગંભીર હોય છે કે તે મનુષ્યને પરાધીનતા અને દોષની જાળમાં ફસાવી દે છે.

તમામ શાસ્ત્રો એક વાત સ્વીકારે છે કે તામસ કર્મ અવિચારી મનુષ્ય કરે છે- જેને પરિણામની ચિંતા નથી, ધર્મ અને અધર્મનો ભેદ સમજાતો નથી અને જે માત્ર પોતાના હઠથી ચાલે છે. આવાં કર્મો મનુષ્યના પોતાના કલ્યાણ માટે પણ વ્યર્થ છે તો બીજાને માટે ક્યાંથી ઉપયોગી થાય?

વર્તમાન કાળે પણ આળસ કરવી, ફરજમાંથી ભાગવું, ખોટા કાર્યમાં જોડાવું, અન્યની નિંદા કરવી, વ્યસનની આદત રાખવી- આ બધું તામસ પ્રવૃત્તિના સ્વરૂપો છે. પરંતુ મનુષ્યનું સાચું લક્ષ્ય તામસતાથી ઉપર ઊઠી સાચી દિશામાં ચાલવાનું છે. તામસ કર્મનો

તામસ કર્મનો ત્યાગ

ત્યાગ એટલે આંતરિક શુદ્ધિનો આરંભ. જ્યારે માણસ પોતાના જીવનમાં પ્રામાણિકતા, કરુણા અને સ્વાનુશાસન લાવે છે, ત્યારે તે તામસથી મુક્ત થવા લાગે છે. નિઃસંદેહ, જો મનુષ્ય ગુરુના વચનમાં રહીને પ્રામાણિક સાધના કરે, તો તે તામસ કર્મનો ત્યાગ કરીને પ્રકાશના માર્ગે આગળ વધે છે.

પ્રાચીન સમયમાં અંગુલિમાલ એક ફૂર ડાકુ હતો. તે લોકોની હત્યા કરીને તેમની આંગળીઓની માળા પહેરતો. પરંતુ એક દિવસ ભગવાન બુદ્ધ તેના માર્ગમાં આવ્યા. બુદ્ધની શાંતિપૂર્ણ વાણી અને કરુણાદષ્ટિએ અંગુલિમાલનું હૃદય બદલી નાખ્યું. તેણે હથિયાર મૂકી દીધું અને તામસ કર્મનો ત્યાગ કર્યો. પછી તે બુદ્ધનો શિષ્ય બન્યો અને એક

શાંત ભિક્ષુ તરીકે જીવન જીવ્યો.

જ્યારે ગુરુ કે ભગવાન મળે છે કે ત્યારે અંધકારના દ્વાર બંધ થાય છે, ત્યારે જ જ્ઞાન અને શાંતિના દ્વાર ખુલે છે.

આફ્રિકામાં દારેસલામ શહેરમાં એક આધુનિક યુવક સતત તામસિક કર્મોમાં ડૂબેલો રહેતો. પૈસા ઘણા હતા પણ ખોટે રસ્તે વપરાતા હતા. વ્યસનમાં ગળાડૂબ!

વળી કોઈ અને લડાયક વૃત્તિ એવી કે ટાન્ઝાનિયા દેશની પોલીસ પણ ડરે. પરિવાર સાથે પણ તેનો સંપ નહોતો! જીવન બિનઅર્થપૂર્ણ લાગતું હતું. એક દિવસ તે યુવક પ્રમુખસ્વામી મહારાજના યોગમાં આવ્યો. ત્યાં તેણે પોતાના જીવનના ખાલીપાને વ્યક્ત કર્યો. સ્વામીશ્રીએ તેને તેના વડવાઓના સત્સંગ અને

જીવનની વચ્ચેવચ્ચે

શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતા

સાધુ જ્ઞાનાનંદદાસ

સમર્પણની વાત યાદ કરાવી. બાપાએ યુવકને કહ્યું, “તમારે આ વ્યસન ન શોભે. હવે શૂરવીર થાઓ અને બધું છોડો. નવું જીવન આરંભ કરો. પોતાનો સમય મારકૂટમાં નહીં, પણ સેવા અને શાંતિમાં લગાવો.”

આ શબ્દોએ તેનું જીવન બદલી નાખ્યું. તેણે તમામ તામસિક વૃત્તિનો ત્યાગ કર્યો. સેવા અને સત્સંગનાં કાર્યોમાં જોડાયો. તેનું જીવન બીજા યુવાનો માટે પ્રેરણારૂપ બની ગયું.

આમ, તામસ કર્મનો ત્યાગ કરતાં જીવનની નવી

વર્તમાન કાળે પણ આળસ કરવી,
ફરજમાંથી ભાગવું, ખોટા કાર્યમાં
જોડાવું, અભ્યની નિંદા કરવી,
વ્યસનની આદત રાખવી- આ બધું
તામસ પ્રવૃત્તિના સ્વરૂપો છે. પરંતુ
મનુષ્યનું સાચું લક્ષ્ય તામસતાથી ઉપર
ઊઠી સાચી દિશામાં ચાલવાનું છે

દિશા ખૂલી- અંધકારમાંથી પ્રકાશ તરફ ગતિ થઈ. તામસ કર્મનો ત્યાગ માત્ર બાહ્ય વર્તનમાં નહીં, પણ આંતરિક વિચારશુદ્ધિમાં રહેલો છે. જેવો વિચાર, તેવી ક્રિયા- એટલે મનના અંધકારને દૂર કરવા માટે જ્ઞાન, સત્સંગ અને સદાચાર જરૂરી છે. જ્યારે મનુષ્ય સજાગ બનીને પોતાના દરેક કાર્યને ભગવાનને અર્પણ કરવાના ભાવથી કરે છે, ત્યારે તેની તામસતા સ્વયં વિલીન થાય છે.

આ રીતે, તામસ કર્મનો ત્યાગ એટલે જીવનમાં પ્રકાશ લાવવાનો સંકલ્પ. જે વ્યક્તિ તામસતાને છોડી શુદ્ધ જીવન જીવવા પ્રયત્ન કરે છે, તે પોતાના અને સમાજના કલ્યાણનો માર્ગ તૈયાર કરે છે. કારણ કે જ્યાં તામસતાનો અંત થાય છે, ત્યાંથી સત્ય, શાંતિ અને દિવ્ય આનંદનો ઉદય થાય છે.